

STOF NR. 37 / EFTERÅR 2020

5 hurtige til ... Lone Kæstrup, specialkonsulent ved Center for Udsatte Voksne, Socialstyrelsen

Om de nye nationale retningslinjer for den sociale stofmisbrugsbehandling

I hvert nummer af STOF stiller vi fem aktuelle spørgsmål til personer, som varetager arbejde, der er relevant for indsatser og politik på rusmiddelområdet. I dette nummer er spørgsmålene rettet til Lone Kæstrup, som er specialkonsulent ved Center for Udsatte Voksne ved Socialstyrelsen, og handler om de nye nationale retningslinjer for den sociale stofmisbrugsbehandling.

01. Hvilke overvejelser lå der bag udviklingen af de første nationale retningslinjer for den sociale stofmisbrugsbehandling fra 2016?

De nationale retningslinjer er primært målrettet kommunale beslutningstagere og planlæggere samt ledere og medarbejdere i behandlingstilbud. Beslutningstagere og planlæggere kan bruge de nationale retningslinjer som pejlemærker for en fremtidig indsats. Ledere og medarbejdere i behandlingstilbud kan bruge dem til at understøtte tilrettelæggelsen af de socialfaglige indsatser og ydelser. Desuden kan borgere og brugerorganisationer gennem retningslinjerne se Socialstyrelsens anbefalinger til god social stofmisbrugsbehandling.

De nationale retningslinjer var en del af udspillet 'Bedre kvalitet i stofmisbrugsindsatsen', også kaldet stofmisbrugspakken, fra 2012. Stofmisbrugspakken skulle løfte kvaliteten af den sociale stofmisbrugsbehandling gennem brug af viden og metoder med dokumenteret effekt. Et overordnet formål var samtidig at sikre fokus på en helhedsorienteret indsats til borgeren.

Den første udgave af retningslinjerne fra 2016, der blev udviklet sammen med centrale aktører fra stofmisbrugsområdet, skulle give kommunerne et fælles grundlag for at kvalitetsudvikle indsatser til gavn for borgere med et stofmisbrug. Det skulle sikre, at indsatsen i højere grad kom til at bygge på forskning og gode erfaringer fra praksis. Intentionen var således, at de mest effektive metoder og tilgange skulle komme borgerne til gavn. Retningslinjer og anvisninger beskriver, hvordan kommunerne bør organisere og gennemføre den sociale stofmisbrugsbehandling for at sikre høj faglig kvalitet og overensstemmelse med lovgivningen på området.

02. Hvad er formålet med lanceringen af nye retningslinjer kun få år senere?

Retningslinjerne skal følge med udviklingen, så det til hver en tid giver mening for kommunerne at anvende dem som et afsæt for borgerens behandling. Vi har anvendt den nyeste viden på området og som noget nyt formuleret syv principper for social stofmisbrugsbehandling. Retningslinjerne som helhed og principperne skal understøtte en systematisk og vidensbaseret stofmisbrugsbehandling, som er helhedsorienteret og centreret om mål, der er formuleret i et samarbejde mellem borger og behandler.

Derudover er principperne bag recovery og rehabilitering et gennemgående fokus, så det er tydeliggjort, at retningslinjerne bygger på en helhedsorienteret stofmisbrugsbehandling, der gennem samarbejde og koordinering på tværs af relevante aktører tager afsæt i borgerens samlede livssituation.

Retningslinjerne følger desuden de seneste ændringer i servicelovens § 101. Det nye i lovgivningen er blandt andet, at der ved behandlingens start skal udarbejdes en behandlingsplan for alle borgere, og at behandlingen skal ske på baggrund af en helhedsorienteret afdækning af borgerens problemer og behov. Et andet eksempel på en lovgivningsmæssig ændring er, at der som noget nyt kan anvendes gavekort for at motivere borgeren til at fastholde behandlingen.

Retningslinjerne er fra starten tænkt som et dynamisk dokument, som Socialstyrelsen løbende opdaterer og reviderer for at opsamle ny viden fra forskning og praksis og indarbejde eventuelle lovgivningsmæssige ændringer.

03. Retningslinjerne fra 2016 er inddelt i tre tematikker. Hvilke ændringer er der i de nye retningslinjer vedr. tematikken 'borgerforløb' (dvs. de enkelte elementer i behandlingsforløb, fx helhedsorienteret afdækning, behandlingsplan m.m.)?

Noget af det nye i de opdaterede retningslinjer om 'borgerforløb' afspejler de nævnte ændringer i servicelovens § 101. Det drejer sig for eksempel om, at afgørelsen om behandling sker på baggrund af en helhedsorienteret afdækning af borgerens problemer og behov. Retningslinjen skal sikre en ensartet visitation til stofmisbrugsbehandling, og at den iværksatte behandling modsvarer borgerens behov.

Desuden er der kommet en retningslinje om opfølgning på borgerens mål og behandlingsplan, der understøtter et systematisk fokus på, om behandlingen virker efter hensigten, og at indsatsen justeres derefter. Også samarbejdet mellem borger og behandler, hvor borgerens ønsker, mål og erfaring fra eventuelle tidligere behandlingsforløb inddrages systematisk og tillægges værdi i tilrettelæggelsen af behandlingen, fremhæves i de opdaterede retningslinjer.

Retningslinjer for et borgerforløb i den sociale stofmisbrugsbehandling omfatter de enkelte dele af behandlingsforløbet fra borgerens første kontakt og anmodning om behandling til forløbet efter udskrivning. Formålet er at vise en borgers vej gennem et behandlingsforløb, herunder hvordan der etableres et godt samarbejde.

Andre retningslinjer omhandler inddragelse af borgerens netværk i behandlingsforløbet. Borgere netværk kan være en positiv ressource, der bidrager med viden om borgerens ressourcer og udfordringer, som er relevant i tilrettelæggelsen af behandlingen.

04. Hvilke ændringer er der i de nye retningslinjer vedr. tematikken 'indsatser og ydelser' (dvs. indhold i behandling, fx evidensbaserede metoder, kerneydelser m.m.)?

I den opdaterede version af retningslinjerne er 'indsatser og ydelser' samt 'organisatoriske og strukturelle forudsætninger' samlet i et tema, der hedder 'Retningslinjer for organisering af indsatsen i den sociale stofmisbrugsbehandling'.

Disse retningslinjer skal tydeliggøre de ledelsesmæssige, organisatoriske og strukturelle forhold, der er forudsætninger for kvalificerede borgerforløb. Temaet omfatter retningslinjer om metoder, ydelser og kvalitetsudvikling i behandlingstilbuddet, samt hvordan behandlingstilbuddet i et samarbejde med andre aktører sikrer borgeren en koordineret indsats. Andre aktører er de parter uden for stofmisbrugsbehandlingen, som har en betydning for behandlingen og kan bidrage til at reducere barrierer for borgerens udbytte af behandlingen. Det kan være aktører i civilsamfundet som for eksempel frivillige foreninger eller fællesskaber, hvor borgeren kan indgå i meningsfulde aktiviteter i samvær med andre. Eller medarbejdere fra jobcenter eller uddannelsesvejledning, der kan understøtte borgerens tilknytning til arbejdsmarkedet.

Retningslinjen, der skal sikre sammenhængen mellem social stofmisbrugsbehandling, øvrig behandling og sociale indsatser, understøtter blandt andet, at borgeren får støtte til at forbedre sin samlede livssituation og opnå øget trivsel.

Retningslinjerne under dette tema er i sit indhold meget lig de tidligere retningslinjer, men der er sket en redaktionel bearbejdning, der giver et overblik over krav og anbefalinger til for eksempel

kommunernes variation og bredde i behandlingstilbud og til det enkelte behandlingstilbuds udbud af ydelser.

5) Siden retningslinjerne kom første gang i 2016, har I ved hjælp af blandt andet kursustilbud til nøglemedarbejdere og via udviklings- og netværksforløb understøttet implementering af retningslinjerne i den kommunale stofbehandling. Hvad har jeres vigtigste erfaringer været, som I vil tage med jer videre i forhold til samarbejde med kommunerne om de nye retningslinjer?

Den vigtigste erfaring er, at det tager tid at skabe forandringer og at ændre adfærd. Deter afgørende, at meningen med at arbejde efter de nationale retningslinjer står klart. Hvorfor giver det for eksempel mening, at mål altid opstilles i samarbejde med borgeren? Og hvorfor er det vigtigt, at det er borgerens egne mål, der er afsættet i den sociale stofmisbrugsbehandling?

En anden vigtig erfaring er, at forandringen skal kunne lade sig gøre. Hvordan kan det for eksempel helt konkret lade sig gøre at komme til at arbejde ensartet og systematisk med behandlingsplaner i en stor gruppe af behandlere, der har forskellige erfaringer og måske forskellig uddannelsesmæssig baggrund? Hvad skal der til for at komme væk fra 'den privatpraktiserende praktiker'?

Det er vigtigt for os at møde den enkelte kommune og det enkelte behandlingstilbud i deres konkrete virkelighed og understøtte, at retningslinjerne bruges med afsæt i den gode, sociale stofmisbrugsbehandling, der allerede eksisterer. Det er også vigtigt, at der både er et ledelsesmæssigt og organisatorisk fokus og opbakning til, at der skal arbejdes efter retningslinjerne. Og det er afgørende, at der skabes et bredt ejerskab til retningslinjerne i hele organisationen.

Det er nogle af disse pointer, vi tager med os videre i samarbejdet med kommunerne om implementeringen af retningslinjerne.

Læs mere om de nye nationale retningslinjer for den sociale stofmisbrugsbehandling på følgende link (heriblandt Social- og Indenrigsminister Astrid Krag's udtalelse om retningslinjerne): <https://sim.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/sep/opdaterede-retningslinjer-skal-sikre-bedre-misbrugsbehandling-over-hele-landet/>